

FINANČNÍ NÁSTROJE PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU

**AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY
A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY**

OBSAH

Úvod	1
Opatření k péči o nelesní ekosystémy	2
Opatření k péči o lesní ekosystémy	9
Opatření k péči o vodní ekosystémy	16
Opatření v oblasti osvěty a vzdělání	28
Opatření v oblasti výzkumu a podkladových materiálů	31
Přehled programů	33
Použité zkratky	39
Kontakty	40

Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu

Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky © 2011

Grafická úprava a tisk: Leonardo spol. s r. o., grafický ateliér

Náklad 8 000 ks

Praha 2011

ISBN 978-80-87457-20-7

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky je státní instituce, která zajišťuje odbornou i praktickou péči o naši přírodu, zejména o chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace a národní přírodní památky. Více na www.nature.cz

ÚVOD

Zájem o přírodu a krajinu je fenoménem prakticky celé společnosti a dotýká se mnoha oblastí lidské činnosti. Do péče o naše přírodní bohatství se může zapojit víceméně každý, včetně obcí a krajů. Každým rokem uvolňují Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo zemědělství na různé projekty zaměřené na péči o přírodu a krajinu miliardy korun.

Na konkrétní opatření realizovaná v přírodě a krajině České republiky existuje hned několik dotačních programů (národních i evropských). Jedná se především o Operační program Životní prostředí, Program péče o krajinu a Program rozvoje venkova. Bližší informace najdete na následujících stránkách rozdělených do pěti hlavních kapitol, uvádějících mj. konkrétní opatření v těchto oblastech podpory – nelesní, lesní a vodní ekosystémy, osvěta a vzdělání, výzkum a podkladové materiály.

Přehled vhodných opatření, na něž finanční zdroje z výše uvedených programů přispívají, naleznete rovněž na internetovém portálu Finanční nástroje péče o přírodu a krajinu – **www.dotace.nature.cz**.

OPATŘENÍ K PÉČI O NELESNÍ EKOSYSTÉMY

Podoba krajiny České republiky byla po staletí formována různými formami obhospodařování zemědělské půdy. Velkým mezníkem v zemědělství byla průmyslová revoluce, která přinesla nové technologie a umožnila lepší využití mnoha oblastí pro zemědělskou výrobu. Během 20. století dochází vlivem pozemkových úprav (v letech 1919, 1945) k rozdrobení pozemkové údržby a vlivem kolektivizace (od roku 1948) k přetržení tradičních vazeb k půdě. Další negativní dopad na stav zemědělské půdy měla 70. léta dvacátého století, kdy se zemědělství začalo zaměřovat na velkovýrobu, což vedlo ke zvětšování polních honů, nárůstu užívání chemikálií, odvodňování zemědělských pozemků, převodům travních porostů na ornou půdu, ničení velkého množství krajinných prvků a omezení pastvy dobytka. Po roce 1989 nastává obrat v přístupu k zemědělskému hospodaření, snižuje se zatížení agrochemikáliemi, používají se šetrnější postupy a technologie, dochází k obnově pastvy. V současné době zaujímá zemědělská půda přes 50% území České republiky, z čehož cca 72% je půdy orné. Přestože je se zemědělskou činností spojena řada negativních dopadů, není z hlediska ochrany a vyváženosti naší krajiny úpadek zemědělství rozhodně žádoucí (důležitá je podpora šetrnějších postupů hospodaření, např. ekologického zemědělství, které nepřiznivé účinky zmírňuje). Musíme si uvědomit, že zemědělsky obhospodařované plochy potřebují stálý přísun energie, tudíž se nikdy neobejdou bez zásahu člověka. Je proto v našich rukách zajistit nejen produkční potenciál zemědělských půd, ale i jejich biologickou rozmanitost, ekologickou a estetickou funkci.

OPATŘENÍ

OBNOVA A PÉČE O KRAJINNÉ PRVKY

Opatření je zaměřeno na výsadbu rozptýlené zeleně (jednotlivé stromy, keře, aleje, remízky, tvorba mezí) a zatravnění orné půdy (komerční směsi, regionální směsi) s funkcemi ekologickými (úkryt pro živočichy, udržení druhové rozmanitosti), funkcemi protierozními (snížení odtoku vody z území, ochrana půdy před odnosem) a funkcemi krajinařskými (udržení pestré struktury krajiny).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatře-

- ní k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program rozvoje venkova (Opatření II. 1.3.3.1 – Zatravňování orné půdy)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

foto: P. Kostečka

Výsadba krajinných prvků v CHKO Jeseníky

foto: J. Klápště

Ošetření památného stromu ve Zlínském kraji

PÉČE O DŘEVINY

Opatření je zaměřeno na péči o památné a jinak významné stromy. Udržení jejich životaschopnosti je významné jak z hlediska zachování krajinných dominant a přírodních historických prvků, tak i z důvodu zachování stanovišť mnoha druhů organismů.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Operační program Životní prostředí – Podpora regenerace urbanizované krajiny (Oblast podpory 6.5)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)

- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

PODPORA ZELENĚ V URBANIZOVANÉM PROSTŘEDÍ

Opatření je zaměřeno na údržbu a obnovu přírodě blízké zeleně v sídelním prostředí, na zakládání a regeneraci zeleně v rámci tvorby zeleného prstence kolem sídel či na výsadbu vegetace s přírodě blízkým charakterem na místě tzv. “brownfields”.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora regenerace urbanizované krajiny (Oblast podpory 6.5)

PROTIEROZNÍ OPATŘENÍ

Opatření se zaměřuje na zmírnění negativních projevů vodní a větrné eroze, slouží k neškodnému odvedení povrchových vod z povodí, ke zpomalení povrchového odtoku a zachycování smyté zeminy, k ochraně intravilánu obcí a komunikací před škodlivým povrchovým odtokem a smytou zeminou, ke snížení rychlosti větru a jeho škodlivých účinků.

Jedná se nejčastěji o protierozní příkopy, průlehy, zatravněné údolnice, protierozní hrázky a ochranné nádrže. Technická opatření proti vodní erozi mohou vhodně doplňovat výsadby dřevin. Jako hlavní opatření proti větrné erozi se používají přirozené vegetační zábrany – tzv. větrolamy.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptáčích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program rozvoje venkova (Opatření II. 1.3.3.1 – Zatravnění orné půdy)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)

- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)

ŠETRNÉ HOSPODAŘENÍ NA ZEMĚDĚLSKÉ PŮDĚ

Opatření se zaměřuje na šetrné hospodaření na travních porostech (kosení, pas-tva), které na lokalitě udrží druhovou pestrost rostlin a na ně vázaných živočichů a zachová mozaiku lesa a bezlesí. Šetrné hospodaření se zaměřuje i na opti-mální termín seče a pastvy, jejich intenzitu a celkový způsob provedení (např. ponechání neposečených částí jako útočiště pro živočichy apod.).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky význam-ných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program rozvoje venkova (Opatření II. 1.3.2 – Podopatření ošetřování trav-ních porostů)
- Program rozvoje venkova (Opatření II – Méně příznivé oblasti a oblasti s eko-logickým omezením – LFA)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

ÚPRAVA STANOVIŠTNÍCH POMĚRŮ

Opatření je zaměřeno na vytvoření takových stanovištních podmínek, které umožní vzácným druhům rostlin a živočichů zvýšení konkurenční schopnosti vůči hojně se vyskytujícím druhům. Toho je dosahováno realizací specifických činností (rozrušování drnu, odstranění půdního horizontu, stružkování apod.) na podporu konkrétních druhů.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)

- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 163 – Podpora záchranných programů a programů péče)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

foto: J. Klápště

Rozrušení drnu na podporu slanomilných rostlin v NPR Slanisko u Nesytu

REGULACE ŠÍŘENÍ INVAZNÍCH DRUHŮ ROSTLIN A ŽIVOČICHŮ

Opatření se zaměřuje na potlačování či likvidaci invazních druhů organismů za účelem udržení druhové rozmanitosti. Invazní druhy několika různými způsoby vytlačují druhy v naší přírodě původní, čímž se negativně podílí na degradaci mnoha cenných lokalit. Dochází jak ke snížení druhové rozmanitosti, tak i mnohdy ke zvýšení erozní ohroženosti půd (např. břehových porostů apod.).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 165 – Podpora adaptace nelesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

ODSTRAŇOVÁNÍ NEPOVOLENÝCH SKLÁDEK ODPADU A JINÝCH ZAŘÍZENÍ

Opatření se zaměřuje na likvidaci černých skládek odpadů, které negativně ovlivňují stav ekosystémů (kontaminace půd a podzemních vod).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Zkvalitnění nakládání s odpady (Prioritní osa 4, oblast podpory 4.1)
- Operační program Životní prostředí – Podpora regenerace urbanizované krajiny (Oblast podpory 6.5)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

OPATŘENÍ K PĚČI O LESNÍ EKOSYSTÉMY

V minulosti lesní ekosystémy pokrývaly téměř celé území České republiky, dnes tvoří přibližně třetinu její celkové rozlohy. Les je proto jeden z nejpřirozenějších ekosystémů a jako významný nositel druhové rozmanitosti představuje základ našeho životního prostředí.

Přestože lesnictví v posledním období prodělává značné ideové proměny, les je ještě často chápán jen jako výrobní prostředek. Stále je v lesním hospodářství nejrozšířenějším způsobem způsob holosečný. Tento z dnešního hledu problematický hospodářský způsob zpravidla produkuje schématicky uspořádané stejnověké, monokulturální porosty. Je tak jednou z hlavních příčin nepříznivého stavu mnoha současných lesních porostů a palčivým problémem současného lesnictví. Hospodaření vytvářející porosty se zjednodušenou druhovou a prstrovou strukturou se často neslučuje s principy udržitelného lesního hospodaření, ani se zachováním druhové rozmanitosti. V posledních desetiletích minulého století došlo na mnoha místech naší republiky k rozsáhlému poškození a oslabení lesních ekosystémů vlivem škodlivých imisí. Příčiny dnes již z větší části pominuly, ale s důsledky se budeme potýkat ještě dlouho.

Hlavním cílem moderního lesního hospodářství je systematický přechod k přírodě bližším způsobům hospodaření, které obnoví a posílí všechny funkce lesních ekosystémů. Průřezovými cíli podpor v lesním hospodářství je zvýšení nebo udržení stability lesních porostů, biologické rozmanitosti a podpora principů udržitelného hospodaření v lesích.

OPATŘENÍ

ZLEPŠOVÁNÍ DRUHOVÉ SKLADBY LESNÍCH POROSTŮ

Velký podíl lesů v České republice je tvořen monokulturálními porosty se stanovištně nevhodnou dřevinnou skladbou jehličnatých dřevin, zejména smrkem. Opatření je zaměřeno na podporu dřevin stanovištně původních, jak v lesích strukturně a druhově chudých, jejichž stav pomáhá zlepšit, tak v cennějších lesních ekosystémech, kde má význam pro udržení jejich bohatosti. Zlepšení stavu lze dosáhnout výchovou porostů s podporou žádoucích druhů dřevin, tvorbou pestrých porostních směsí s výsadbou obnovních ploch a realizací dosadby, vylepšováním kultur a podsadbami stávajících porostů stanovištně odpovídajícími dřevinami.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)

- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program rozvoje venkova (Opatření II 2.3 – Leso-envi)
- Program rozvoje venkova (Opatření II 2.2 – Natura 2000 v lesích)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

foto: M. Jeřmék

Výsadba buku lesního na území CHKO Blaník

OCHRANA VÝSADEB A PŘIROZENÉHO ZMLAZENÍ

Početní stavy zvěře v mnoha oblastech neodpovídají úživnosti prostředí, a tak je atraktivita mladých porostů pro zvěř velká. Úspěšnost obnovy porostů a zvláště obnovy vtroušených druhů dřevin, jejich dosadeb a podsadeb je proto často závislá na dostatečné ochraně před škodami působenými zvěří okusem, ohryzem, loupáním a vytloukáním. Ochrana výsadeb a přirozené obnovy dřevin v lesích je realizována jednak formou mechanickou v podobě lesních oplocenek (drátěná pletiva, dřevěné prvky), individuálních oplůtků (drátěná, plastová pletiva a tubusy) a individuálních ochran kmene (plastová pletiva, ovazy chvojím), ale také formou chemickou v podobě nátěrů výhonů a kmenů repelentními přípravky.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram péče o krajinu)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)

foto: M. Jelínek

Ochrana přirozeného zmlazení buku lesního v PP Diana

VYUŽITÍ K PŘÍRODĚ ŠETRNÝCH TECHNOLOGIÍ

Nevhodné využívání těžké techniky při obhospodařování lesa má za následek zbytečné škody na lesním prostředí a následně zvýšené náklady na jejich odstranění. Opatření podporuje používání takových technologií, které při péči o les škody minimalizují. Takovou technologií může být například vhodně prováděný koňský potah, vyvážecí souprava či lanové systémy.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

LIKVIDACE NEPŮVODNÍCH A INVAZNÍCH DRUHŮ DŘEVIN

Opatření je zaměřeno na redukci a likvidaci nepůvodních druhů dřevin, které se často chovají agresivně, vytlačují původní druhy našich rostlin a v mnoha případech mění charakter svého okolí (např. trnovník akát, borovice vejmutovka).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

foto: P. Kostečka

Výřez nepůvodního smrku pichlavého v NPR Jizerskohorské bučiny

PONECHÁVÁNÍ DŘEVA V LESE

Odvoz veškeré dřevní hmoty z lesa má za následek nadměrný odsun živin, zhoršení kvality nadložního humusu, změny vodního režimu, ale také ztrátu biotopů pro mnoho organismů závislých na tlejícím dřevě. Opatření je zaměřeno na zajištění bezpečného ponechávání dřeva v lese k zetlení za účelem podpory přirozených procesů v lesních ekosystémech. Takovými opatřeními jsou veškeré formy ponechávání dřevní hmoty v porostech v podobě živých výstavek, stojících a ležících souší, krácení kmenů, ale také zásahy jako odkorňování či odvětňování se štěpkováním.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)

- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)

foto: J. Chlappek

Ponechání dřevní hmoty v lese k zetlení v NPR Kralický Sněžník

OCHRANA PŮVODNÍHO GENOFONDU NAŠICH DŘEVIN

Opatření je zaměřeno na zajišťování reprodukčního materiálu (osiva nebo vegetativních částí) našich dřevin za účelem záchrany zanikajícího genofondu původních druhů nebo místních ohrožených ekotypů dřevin. Jedná se především o sběr a zajištění reprodukčního materiálu ze stojících stromů stromolezeckou technikou, sběrem do plachet, ale také o sběr a zajištění řízků dřevin, vše včetně zapěstování sazenic a jejich výsadby.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatře-

- ní k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
  - Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost

ZALESŇOVÁNÍ NEVYUŽÍVANÝCH ZEMĚDĚLSKÝCH POZEMKŮ

Opatření je zaměřeno na zalesňování zemědělských půd, které jsou méně atraktivní pro pěstování zemědělských plodin. Schematický přístup k zalesňování však může mít za následek zničení cenných stanovišť (např. druhově pestré rozvolněné lesní okraje či podmáčené pozemky), což je z pohledu ochrany přírody nežádoucí. Z tohoto důvodu je nutné přistupovat k zalesňování individuálně.

Opatření podporují následující programy:

- Program rozvoje venkova (Opatření II 2.1 – První zalesnění zemědělské půdy)

BUDOVÁNÍ A ÚDRŽBA LESNICKÉ INFRASTRUKTURY

Opatření je zaměřeno na opravu lesních účelových komunikací, včetně propustků a další lesnické infrastruktury, jejichž dobrý stav předchází erozi a zlepšuje dopravní obslužnost, která je často nezbytná pro zdárnou péči o chráněná území.

Opatření podporují následující programy:

- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)

TVORBA PLÁNOVACÍ A PROJEKTOVÉ DOKUMENTACE

Opatření zahrnuje zpracování lesních hospodářských plánů nebo vypracování projektové dokumentace k lesnickým opatřením.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 166 – Podpora adaptace lesních ekosystémů)

OPATŘENÍ K PÉČI O VODNÍ EKOSYSTÉMY

Hospodaření s vodou se na území České republiky formuje již po celá staletí. Již v počátcích osídlování docházelo k regulaci vodního režimu odvodňováním bažin a močálů a zřizováním rybníků. Byly budovány kanály k plavení dřeva, náhony na mlýny a pily (hamry a katry) a technický pokrok později umožnil využití vodní síly k výrobě elektrické energie. S rozvojem a intenzifikací zemědělské produkce nastala potřeba závlah a odvodnění (meliorací). Rostoucí nároky na užívání vody si vynutily výstavbu akumulčních nádrží a stále intenzivnější využívání přírodních zásob podzemní vody. Se zvyšující se hustotou osídlení rostly také požadavky na zásobování pitnou vodou, odvádění a zneškodňování odpadních vod a zabezpečení sídel před povodněmi. V důsledku těchto požadavků došlo k výstavbě retenčních nádrží a regulaci vodních toků. Ve stejném období byly významné vodní toky splavňovány a probíhala výstavba vodních cest.

V současné době již voda není považována jen za surovinu, ale je chápána jako základní součást životního prostředí. Je na ni pohlíženo v širších souvislostech s komplexními nároky (funkce ekologické, mikroklimatické, rekreační...) a je všeobecnou snahou tuto strategickou „surovinu“ zachovat v co největší možné míře a nejlepší kvalitě pro příští generace.

OPATŘENÍ

REVITALIZACE VODNÍCH TOKŮ

Revitalizace vodních toků je zpravidla přírodě blízká úprava vodních toků. Účelem je odstranění nebo zmírnění negativních důsledků technických úprav vodních toků (antropogenní vlivy a činnosti) na ekosystémy a samotný hydromorfologický stav vodního koryta. Cílovým stavem je obnovení nebo zlepšení ekologické funkce vodního toku v krajině se zohledněním jeho účelových funkcí, pro které byl dříve upraven. Při revitalizaci toku ve volné krajině se zohledňuje možnost přirozeného rozlivu, který zpomaluje rychlost proudění a zvyšuje akumulaci vody, čímž se mj. zmírňují kulminace povodňových vln v níže položených místech. Současným trendem jsou i revitalizační zkapacitnění toků v intravilánu obce s možností rozlivu a s vytvořením klidové zóny (povodňové parky) ve vymezeném prostoru.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro revitalizace toků ve volné krajině i v zastavěných územích

- Operační program Životní prostředí – Eliminace povodňových průtoků systémem přírodě blízkých protipovodňových opatření (Oblast podpory 1.3.2) – pro revitalizační protipovodňová opatření přírodě blízkým způsobem v současně zastavěných územích
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 164 – Podpora adaptace vodních ekosystémů) – zlepšování přirozené funkce vodních toků včetně obnovy jejich migrační propustnosti a revitalizace nivy
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL) – zlepšování přirozené funkce vodních toků včetně obnovy jejich migrační propustnosti a revitalizace nivy
- Program 129 190 (Podpora zemědělských vodních toků – pro hrazení nezpuštěných bílých výdajů u akcí financovaných z Operačního programu Životní prostředí)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost – pro rozsáhlé projekty, které inovativním přístupem povedou ke zlepšení biodiverzity

foto: P. Mienclová

Revitalizace u Holubiho potoka

OBNOVA, REKONSTRUKCE NEBO VÝSTAVBA MALÝCH VODNÍCH NÁDRŽÍ

Obnova, rekonstrukce nebo výstavba malých vodních nádrží je prováděna za účelem retence a akumulace vody v krajině v rámci reakce na možné klimatické změny a další nepříznivé faktory. Cílem je zlepšení vodních poměrů v místě realizace, vytvoření nebo obnova nových stanovišť, tedy posílení biodiverzity (druhovému pestrosti) lokality, a částečně protipovodňová ochrana níže položených území. Významným prvkem bývá tvorba vhodných biotopů pro chráněné rostliny a živočichy, kteří jsou předmětem zájmu ochrany přírody. Opatření na malých vodních nádržích jsou prováděna do přírodě blízkého stavu, tj. s ohledem na potřeby ochrany přírody včetně použití odpovídajících materiálů a technologií. Současným trendem je kvalitní rozčleněné litorální pásmo, tvorba ostrovů a diferenciované hloubkové profily v nádrži. Malá vodní nádrž posilující ekologickou stabilitu krajiny je ze zákona významným krajinným prvkem. V současné době se klade velký důraz na kvalitu a komplexnost zpracovávaných projektů, které jsou předkládány k žádostem o dotace.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2) – pro nádrže na záchranu druhů a ekosystémů
- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro nádrže na zlepšení diverzity a retenční schopnosti krajiny
- Operační program Rybářství – Akvakultura, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh (Prioritní osa II.) pro rybníky < 20 ha
- Program 129 120 (Podpora prevence před povodněmi II.) a 129 130 (Podpora obnovy, odbahnění a rekonstrukce rybníků a výstavby vodních nádrží) – výstavba vodních nádrží s retenční schopností pro zachycení případných povodní
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL) – obnova, rekonstrukce nebo výstavba vodních nádrží přírodě blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 164 – Podpora adaptace vodních ekosystémů) – obnova, rekonstrukce nebo výstavba vodních nádrží přírodě blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity

foto: B. Jermlová

Revitalizace lokality Ve Špačinkách

ODBAHŇOVÁNÍ RYBNÍKŮ

Hlavním dnešním problémem průtočných rybníků je mimo špatný stav technických objektů (požerák, vypustné potrubí...) jejich zabahnění, způsobené splavením sedimentů z povodí daného toku v důsledku nedostatečné protierozní ochrany okolních, hlavně zemědělsky využívaných pozemků. Rybníky lze odbahňovat suchou cestou po jejich vypuštění a částečném vyschnutí bahna nebo přímo z vodní hladiny pomocí sacích bagrů. Odtěžený sediment lze aplikovat na zemědělské pozemky, a to za předpokladu provedení chemických rozborů, které stanoví podmínky pro toto využití. V minulosti často uplatňované vyhrnování a ponechání sedimentu po obvodu rybníka je nevhodné. Při tomto způsobu dochází ke značnému vnosu živin a dalších látek do příbřežního pásma a následné degradaci původních, mnohdy cenných, společenstev a jejich náhradě společenstvy ruderálními. Navíc je i možné opětovné splavení tohoto materiálu do rybníka. Při odbahňování je nutné zachovat dostatečný rozsah litorálního pásma a je vhodné i modelovat reliéf dna s možností vytvoření zón s různými hloubkami v rybníce. Podobně jako u předchozího opatření, i v případě získávání finančních prostředků na odbahňování je nutné brát v potaz zvýšení nároků na kvalitu projektu a jeho komplexnost.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro nádrže na podporu biodiverzity a retenční schopnosti krajiny
- Program 129 130 (Podpora obnovy, odbahnění a rekonstrukce rybníků a výstavby vodních nádrží) – pro rybníky 1 – 30 ha, sediment > 40 cm
- Operační program Rybářství – Akvakultura, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh (Prioritní osa II.) – pro rybníky < 1 ha
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL) – výstavba, obnova nebo rekonstrukce vodních nádrží přírodě blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 164 – Podpora adaptace vodních ekosystémů) – výstavba, obnova nebo rekonstrukce vodních nádrží přírodě blízkého charakteru s cílem zlepšení retenční schopnosti krajiny a podpory biodiverzity

REVITALIZACE ODVODNĚNÝCH PLOCH – TŮŇE, MOKŘADY, RAŠELINIŠTĚ A JINÉ DROBNÉ VODNÍ PLOCHY

Revitalizace odvodněných ploch spočívá většinou v obnově mokřadů, rašeliníšť, tůň a jiných zamokřených ploch na historicky nevhodně odvodněných pozemcích. Ty mohou být obnoveny samovolně, v případě zamezení odtoku vody z území, např. cíleným zaslepením drenážního systému technickým zásahem či výstavbou přehrázek z přírodních materiálů v melioračních strouhách. Cíleně pak mohou být např. budovány tůně ve zvodnělých terénních depresích. Akumulací vody a zvýšením hladiny podzemní vody pak dojde k přirozené obnově daného území. Drenážní systémy případně drobné vodní toky je také možné vyústit či nasměrovat do tůň či drobných vodních ploch a posílit tak urychlení procesu obnovy lokality.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2) – pro tůně, rašeliníště a mokřady na záchranu druhů a ekosystémů
- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro tůně, rašeliníště a mokřady na zlepšení diverzity a retenční schopnosti krajiny
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)

- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost – pro rozsáhlé projekty, které inovativním přístupem povedou ke zlepšení biodiverzity

foto: P. Marek

Přehrážky v NPR Božídarské rašeliniště

RYBÍ PŘECHODY

Rybí přechody slouží k obousměrnému zprůchodnění vodního toku především pro ryby, které s jejich pomocí mohou proplout umělou překážkou na toku, zpravidla jezem. Podle typu konstrukce rozeznáváme přechody přírodě blízké (balvanité prahy, balvanité skluzy, zdrsnělé rybí rampy, obtokové kanály, tůňové rybí přechody...), technické (štěrbinové, kartáčové, plavební komory, rybí výtahy...) a kombinované s prvky obou předchozích skupin. Rybí přechod může být také hodnotným krajinným prvkem oživujícím technokraticky řešené objekty na tocích.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro rybí přechody jako součást revitalizace vod-

- ních toků nebo nádrží
- Operační program Životní prostředí – Eliminace povodňových průtoků systémem přírodě blízkých protipovodňových opatření (Oblast podpory 1.3.2) – v rámci úpravy koryt a niv přírodě blízkým způsobem
  - Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 164 – Podpora adaptace vodních ekosystémů) – jako součást revitalizace

foto: P. Moravec

Rybí přechod na Berounce v Berouně

POLDRY (SUCHÉ A POLOSUCHÉ PROTIPOVODŇOVÉ NÁDRŽE)

Poldry jsou ohrázené prostory, schopné zadržet část povodňových průtoků a tím změnit (zpomalit) nástup povodně a snížit povodňový průtok při její kulminaci. Rozeznáváme poldry suché a polosuché. Suché poldry nemají žádné stálé nadržení vody a celý jejich objem je určen pro zachycování vody. Mimo povodňový stav mohou být využívány k jiným účelům, např. zemědělsky obhospodařovány. Polosuché poldry mají trvalé částečné nadržení vody, které udržuje patu hráze ve vlhkém stavu a plní ekologické funkce menší vodní plochy. Zátopovou plochu polosuchého přírodě blízkého poldru vyplňují vedle stálého nadržení další prvky, které snášejí zatopení (tůň, mokřady, vrbové háje), které jsou cenné z pohledu ochrany přírody a krajiny či případně plní i jiné funkce. I v případě zcela suchého poldru je vhodné zmíněné prvky využít a docílit tak větší pestrosti krajiny i biodiverzity v lokalitě.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pro poldry přírodě blízké o objemu < 50 tis. m³
- Operační program Životní prostředí – Eliminace povodňových průtoků systémem přírodě blízkých protipovodňových opatření (Oblast podpory 1.3.2) – pro poldry přírodě blízké o objemu > 50 tis. m³
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptáčích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program 129 120 (Podpora prevence před povodněmi II.)

OBNOVA ÚZEMÍ POSTIŽENÉHO POVODNÍ

V reakci na zmírnění škod na stavbách a zařízeních podporovaných v rámci zájmů ochrany přírody, způsobených významnými hydrologickými jevy v posledních letech – povodněmi, byly vytvořeny následující dotační programy. Jejich účelem je možnost obnovy či rekonstrukce a zajištění plné funkčnosti původně podpořeného opatření.

Opatření podporují následující programy:

- Program 129 270 – odstranění povodňových škod při povodních proběhlých od 1. 1. 2011

PŘÍRODĚ BLÍZKÁ PROTIPOVODŇOVÁ OPATŘENÍ V INTRAVILÁNU

Účelem opatření je zajištění protipovodňové ochrany intravilánu (sídla) s využitím rozlivné plochy koryta i k jiným než vodohospodářským účelům při maximálním respektování a posilování zájmů ochrany přírody, obecně podpory biodiverzity. Příkladem je třeba zkapacitnění toků v intravilánu obce s možností rozlivu a s vytvořením klidové zóny (povodňového parku) ve vymezeném prostoru. Dále možnost provedení hrází, valů a stěn různé výšky, rekonstrukce podélných i příčných objektů a modelace trati koryt.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Eliminace povodňových průtoků systémem přírodě blízkých protipovodňových opatření (Podoblast podpory 1.3.2) – pro revitalizační protipovodňová opatření v současně zastavěných územích
- Program 129 120 (Podpora prevence před povodněmi II.)
- Program 129 190 (Podpora zemědělských vodních toků – pro hrazení nezpůsobilých výdajů u akcí financovaných z Operačního programu Životní prostředí)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost – pro rozsáhlé projekty, které inovativním přístupem povedou ke zlepšení biodiverzity

foto: T. Just

Revitalizace Litovicko-Šáreckého potoka u obory Hvězda v Praze

BŘEHOVÉ POROSTY – ZAKLÁDÁNÍ, OBNOVA A ÚDRŽBA

Břehové porosty byly odedávna součástí vodních toků, často přecházely v nivě toků do formace nazývané lužní les (podmáčený, občasně zaplavovaný les). Jejich význam spočívá ve zpevnění a stabilizaci břehu, částečném zastínění hladiny a vytvoření životních podmínek pro mnohé organismy (úkryty pro ryby, ptactvo...). Dále zvyšují drsnost území v případě povodní (zpomalují odtok vody) a obecně zlepšují podmínky místního mikroklimatu. Dnes jsou obnovovány převážně umělou výsadbou, především podél historicky upravených toků nebo v rámci revitalizačních opatření na tocích.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Obnova krajinných struktur (Oblast podpory 6.3)
- Operační program Životní prostředí – Optimalizace vodního režimu krajiny (Oblast podpory 6.4) – pouze jako součást komplexního opatření na vodních tocích
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit) – pro drobná opatření k podpoře druhové rozmanitosti ve volné krajině v místech, kde dlouhodobě neexistuje břehový porost původních druhů dřevin
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí) – pro drobná opatření k podpoře druhové rozmanitosti ve volné krajině v místech, kde dlouhodobě neexistuje břehový porost původních druhů dřevin
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 164 – Podpora adaptace vodních ekosystémů)
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost – pro rozsáhlé projekty, které inovativním přístupem povedou ke zlepšení biodiverzity
- Podpora MZE na ostatní opatření ve vodním hospodářství – 2F odst. 1. písm. a

VÝSTAVBA A REKONSTRUKCE ČIŠTĚNÍ ODPADNÍCH VOD (ČOV) A OBECNÍCH KANALIZACÍ

Odpadní vody jsou jedním z hlavních zdrojů znečištění povrchových a podzemních vod. Jejich čištění je důležitým krokem k naplnění všech požadavků, které dnes na vodu klademe, a k zajištění co možná nejlepší kvality vody v co největší možné míře pro příští generace. Na území ČR bylo k roku 2010 evidováno 2 188 ČOV, které čistí denně 3,8 mil. m³ odpadních vod v 633 aglomeracích s parametry nad 2000 ekvivalentních obyvatel (EO). V současnosti je kladen důraz, mimo čištění od mechanických a biologických nečistot, i na tzv. 3. stupeň čištění (tzv. dočišťování), jenž zajišťuje odstranění fosforu a dusíku a zabraňuje tak nepříznivé eutrofizaci vod. K tomuto účelu se využívají tzv. dočišťovací rybníky s vysokou přirozenou samočišticí schopností.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Snížení znečištění z komunálních zdrojů (Podoblast podpory 1.1.1) – pro ČOV a kanalizace v obcích nad 2000 EO a v obcích pod 2000 EO
- Program rozvoje venkova – (Opatření III 2.1.1 – Obnova a rozvoj vesnic, zá-
měr b) vodovody, kanalizace a ČOV pro veřejnou potřebu) – pro ČOV a kanalizace v obcích pod 2000 EO

MIMOPRODUKČNÍ FUNKCE RYBNÍKŮ (VODNÍCH NÁDRŽÍ)

Jednou z funkcí rybníků je jejich produkční funkce (dále např. funkce vodárenská – pitná voda, akumulační – retenční účinky při povodních či rekreační), která je tradičně dosahována intenzivním obhospodařováním, které směřuje k zajištění co největší produkce hospodářsky významných druhů ryb, v našich podmínkách především kaprů. Jedná se o hnojení, vápnění, nadměrnou rybí obsádku, používání herbicidů, chov vodní drůbeže apod., tedy činnosti, které mohou mít negativní dopad na ekosystém vodní nádrže. Daný stav se projevuje především sníženou kvalitou vody (zákal, organické látky...), degradací planktonu, vegetační složky nádrže a v návaznosti dalších organismů. Účelem opatření je tedy podpora ekologicky příznivého hospodaření (extenzivního chovu ryb), tedy podpora původních druhů rostlin a živočichů vázaných svým výskytem na tento typ ekosystému. Hospodaření v souladu se zájmy ochrany přírody a krajiny, na něž lze poskytnout státní podporu, představuje udržování přirozeného rozsahu litorálního pásma, zajištění dostatečné průhlednosti vody, omezení krmení, hnojení a vysazování nepůvodních druhů ryb. Může se jednat též o omezení vyplývající z rozhodnutí orgánu státní správy.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Rybářství – Akvakultura, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh (Prioritní osa II.) – na hospodaření snižující nepříznivý dopad na životní prostředí
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Dotace ze zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství – 15. Podpora mimoprodukčních funkcí rybníků
- Program LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost – pro rozsáhlé projekty, které inovativním přístupem povedou ke zlepšení biodiverzity

OPATŘENÍ V OBLASTI OSVĚTY A VZDĚLÁNÍ

OPATŘENÍ

DROBNÁ NÁVŠTĚVNICKÁ INFRASTRUKTURA

Opatření je zaměřeno na budování objektů návštěvnické infrastruktury za účelem usměrňování návštěvníků včetně zajištění jejich bezpečnosti, dále i k zpřístupnění přírodě cenných a hodnotných lokalit prostřednictvím povalových chodníků, mostů, zábradlí, schodů, žebříků a altánů sloužících k odpočinku. Dalšími objekty jsou informační panely a interaktivní prvky, ať už jsou součástí naučné stezky či nikoliv, poskytující návštěvníkům různou formou informace o daném místě a jeho přírodních hodnotách, historii apod.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Prioritní osa 6 – Oblast podpory 6.2)
- Program péče o krajinu (Podprogram péče o zvláště chráněné části přírody a ptačí oblasti)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)

foto: M. Jelínek

Vybudované schody na naučné stezce Beškovský les v CHKO Kokořínsko

ENVIRONMENTÁLNÍ PORADENSTVÍ, OSVĚTA A VZDĚLÁVÁNÍ, CENTRA A PORADNY

Předmětem tohoto opatření je podpora návštěvnických středisek, která jsou informačním, výchovným a vzdělávacím zařízením určeným veřejnosti, převážně umístěným v budově nacházející se v blízkosti zvláště chráněného území, zejména na kategorie CHKO a NPR. Od běžného informačního střediska se návštěvnické středisko odlišuje zejména rozsahem poskytovaných služeb – např. pořádání výstav či stálé expozice, zařízení pro expozice: panely, vitríny, výstavní plochy – a tím, že je zařízením zřízeným za účelem vzdělávání a osvěty v oblasti ochrany přírody a krajiny ve zvláště chráněných územích (viz. Osa 7.1). Dále je podporováno budování informačních center a poraden včetně technického vybavení, tvorby odborných materiálů, vzdělávacích a metodických pomůcek a pomůcek investičního charakteru – např. počítače, dataprojektory (viz. Osa 7.1).

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí – Podpora biodiverzity (Prioritní osa 6 – Oblast podpory 6.2)
- Operační program Životní prostředí – Rozvoj infrastruktury pro realizaci environmentálních vzdělávacích programů, poskytování environmentálního poradenství a environmentálních informací (Prioritní osa 7 – Oblast podpory 7.1)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL)
- LIFE+ Informace a komunikace

ODBOBNÉ VZDĚLÁVÁNÍ A VYUŽÍVÁNÍ PORADENSKÝCH SLUŽEB

Opatření je určeno ke zlepšení informovanosti v oblasti zemědělství, lesnictví, rybářství, vodního hospodářství apod. Cílem je usnadnit orientaci a podpořit zavádění nových výrob, výrobních metod a technologií, které jsou zároveň slučitelné se zájmy zachování a zlepšení krajiny a ochrany životního prostředí.

Opatření podporují následující programy:

- Program rozvoje venkova (Opatření I 3.4 – Využívání poradenských služeb)
- Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost (Prioritní osa 4, oblast podpory 4.1.)
- Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost (Prioritní osa 3)
- Operační program Rybářství – Opatření společného zájmu (Prioritní osa III.)

PODPORA CESTOVNÍHO RUCHU

Opatření rozvíjí aktivity zaměřené na diverzifikaci venkovské ekonomiky rozvojem cestovního ruchu, zejména ve spojení s využitím kulturního a přírodního dědictví oblasti. Umožňuje rozvinutí venkovské turistiky a využití potenciálu zemědělských farem v oblasti agroturistiky. Podpora je určena na vybudování rekreační infrastruktury a rekreačních zařízení. Podporovat lze též zajištění služeb pro pěší turistiku, vodáctví a lyžování (s výjimkou vleků a lanovek), budování a značení pěších tras, vinařských stezek, odpočinkových míst, hippostezeček a cyklostezeček, výsadby doprovodné zeleně.

Opatření podporují následující programy:

- Program rozvoje venkova (Opatření III 1.3 – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova)
- LIFE+ Informace a komunikace

VZDĚLÁVÁNÍ ZA ÚČELEM DIVERZIFIKACE ČINNOSTÍ NEZEMĚDĚLSKÉ POVAHY

Kvalitu venkovského života lze zvýšit širší nabídkou pracovních příležitostí. Té je možné docílit rozrůzněním provozovaných aktivit ve směru nezemědělské povahy.

Opatření podporují následující programy:

- Program rozvoje venkova (Opatření III 1.1 – Vzdělávání za účelem diverzifikace činností nezemědělské povahy)

OPATŘENÍ V OBLASTI VÝZKUMU A PODKLADOVÝCH MATERIÁLŮ

OPATŘENÍ

POCHRANA A ROZVOJ KULTURNÍHO DĚDICTVÍ VENKOVA

Podpora je určena na vypracování studií obnovy a využití kulturního dědictví (kulturních památek, památkových rezervací a zón, kulturních prvků vesnic a krajiny, historických parků, zahrad, alejí a skupin stromů). Dále na zpracování programů regenerace památkově chráněných území a plánů péče o krajinné památkové zóny. Podporovány budou rovněž investice spojené s udržováním, obnovou a zhodnocováním nebo využitím kulturního dědictví – např. kulturních památek a venkovské krajiny. Podporováno bude rovněž budování nových stálých výstavních expozic a muzeí s vazbou na místní historii, zajímavosti, kulturní a umělecké aktivity a tradiční lidovou kulturu.

Opatření podporují následující programy:

- Program rozvoje venkova (Opatření III 2.2 – Ochrana a rozvoj kulturního dědictví venkova)

TVORBA PLÁNOVACÍ A PROJEKTOVÉ DOKUMENTACE

Opatření umožňuje zpracování projektové dokumentace jako podkladu pro realizaci plánovaných činností, dále je zaměřeno na zpracování lesního hospodářského plánu.

Opatření podporují následující programy:

- Operační program Životní prostředí (Prioritní osa 6) – Tvorba plánovací a projektové dokumentace
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

ZPRACOVÁNÍ PODKLADOVÝCH MATERIÁLŮ PRO KRAJINOTVORNÉ PROGRAMY

Zpracování odborných studií, jejichž výsledky jsou výchozí pro rozhodování o umístění, typu a dalších podrobnostech konkrétních opatření, vede k efektivnějšímu nakládání s finančními prostředky. Pro efektivní využívání finančních prostředků v rámci krajinotvorných programů je třeba zajistit informovanost široké veřejnosti, čehož je možné dosáhnout např. prostřednictvím nejrůznějších osvětových materiálů.

Opatření podporují následující programy:

- Program péče o krajinu (Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptačích oblastí a evropsky významných lokalit)
- Program péče o krajinu (Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí)
- Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (Podprogram 115 167 – Odborná podpora a monitoring)
- LIFE+ Politika a správa v oblasti životního prostředí

PŘEHLED PROGRAMŮ

GARANCE MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

V případě neuvedení žadatelů u jednotlivých programů/podprogramů může náměty na realizaci opatření podávat kdokoli v průběhu celého roku na jednotlivé správy CHKO a NP, v případě PPK i na Správu jeskyní ČR, žadatelem jsou právě tyto subjekty.

EVROPSKÉ ZDROJE

OPERAČNÍ PROGRAM ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ (2007 – 2013)

Z hlediska ochrany a tvorby životního prostředí jsou podstatná opatření zahrnutá především v celé **Prioritní ose 6** a **Prioritních osách 1** (Podoblasti podpory 1.1.1 a 1.3.2) a 7.

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa: žádosti lze předkládat na krajská pracoviště SFŽP ČR a žádosti do prioritní osy 6 a osy 1, podoblasti podpory 1.3.2 i na krajská střediska AOPK ČR.

Žadatelé: široký okruh žadatelů, zejména obce a města, kraje, organizační složky státu a další.

Územní vymezení: celé území ČR mimo území hlavního města Prahy.

Info: www.dotace.nature.cz, www.opzp.cz

PROGRAM LIFE+

Z pohledu ochrany a tvorby životního prostředí jsou podstatná opatření zahrnutá především do pilíře „LIFE+ Příroda a biologická rozmanitost“, „LIFE+ Politika a správa v oblasti životního prostředí“.

Výše podpory: až 75 %

Sběrná místa: žádosti lze předkládat na kontaktní národní místo pro LIFE+, kterým je MŽP.

Žadatelé: veřejné nebo soukromé subjekty.

Územní vymezení: celé území ČR (výjimky dle jednotlivých pilířů).

Info: www.dotace.nature.cz, www.mzp.cz

NÁRODNÍ ZDROJE

PROGRAM PÉČE O KRAJINU (PPK)

Výše podpory: až 100 %

Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o ZCHÚ a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany PO a EVL
Územní vymezení: v ZCHÚ a jejich ochranných pásmech, v ptačích oblastech, na jejichž území se nachází NP, CHKO, NPR, NPP.

Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí
Žadatelé: organizační složka státu, fyzická nebo právnická osoba (vlastník, nájemce, podnájemce) s právním vztahem k pozemkům. Z pověření vlastníka či nájemce pozemku může být žadatelem o finanční prostředky i jiná fyzická nebo právnická osoba.

Sběrná místa: žádosti lze předkládat na místně příslušná krajská střediska AOPK ČR.
Územní vymezení: celé území ČR mimo ZCHÚ.

Info: www.dotace.nature.cz, www.mzp.cz

PROGRAM PODPORA OBNOVY PŘIROZENÝCH FUNKCÍ KRAJINY

Výše podpory: až 100 %

Podprogram 115 162 – Podpora péče o ZCHÚ, PO, EVL

Územní vymezení: v CHKO, NP, NPR NPP a jejich ochranných pásmech, v PO a EVL.

Podprogramy 115 164 až 6 – Podpora adaptace vodních, nelesních a lesních ekosystémů

Žadatelé: fyzické a právnické osoby, obecně prospěšné organizace, svazky obcí, příspěvkové organizace, organizační složky státu, státní organizace a státní podniky.

Sběrná místa: žádosti lze předkládat na místně příslušná krajská střediska AOPK ČR.
Územní vymezení: celé území ČR.

Podprogram 115 167 – Zajištění podkladových materiálů pro zlepšování přírodního prostředí a monitoring krajinotvorných programů

Územní vymezení: celé území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz, www.mzp.cz

PODPROGRAM SPRÁVA NEZCIZITELNÉHO STÁTNÍHO MAJETKU VE ZVLÁŠTĚ CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍ

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa pro náměty: krajská střediska AOPK ČR.

Územní vymezení: ZCHÚ a jejich ochranná pásma a zároveň státní pozemky, s nimiž má právo hospodařit AOPK ČR, Správy NP a Správa jeskyní ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

GARANCE MINISTERSTVA ZEMĚDĚLSTVÍ

EVROPSKÉ ZDROJE

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA (2007 – 2013)

Z hlediska ochrany a tvorby životního prostředí jsou podstatná opatření zahrnutá především v osách I, II a III.

Osa I – Zlepšení konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa: regionální odbory SZIF.

Žadatelé: dle jednotlivých opatření – zejména se jedná o zemědělsky nebo lesnický hospodařící subjekty, obce, neziskové organizace, pozemkové úřady atd.

Územní vymezení: celé území ČR mimo území hlavního města Prahy.

Osa II – Zlepšování životního prostředí a krajiny

Výše podpory: pevně stanovená sazba v €/ha

Sběrná místa: Agentury pro zemědělství a venkov, pozemkové úřady.

Žadatelé: dle jednotlivých opatření – fyzická nebo právnická osoba, která provozuje zemědělskou činnost vlastním jménem a na vlastní zodpovědnost, obhospodařuje evidovanou zemědělskou půdu atd.

Územní vymezení: celé území ČR.

Osa III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova

Výše podpory: až 90 %

Sběrná místa: regionální odbory SZIF.

Žadatelé: dle jednotlivých opatření – zejména se jedná o zemědělsky nebo lesnický hospodařící subjekty, obce, neziskové organizace (včetně zájmových sdružení a spolků) s právní subjektivitou včetně církví a jejich organizací apod.

Územní vymezení: obce do 2000 obyvatel na celém území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

OPERAČNÍ PROGRAM RYBÁŘSTVÍ (2007 – 2013)

Z hlediska ochrany a tvorby životního prostředí jsou podstatná opatření zahrnutá především v osách II. a III.

Prioritní osa II – Akvakultura, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh

Prioritní osa III – Opatření společného zájmu

Výše podpory: až 75 %

Sběrná místa: regionální odbory SZIF.

Žadatelé: fyzické a právnické osoby podnikající v oblasti akvakultury.

Územní vymezení: celé území ČR mimo území hlavního města Prahy.

Info: www.dotace.nature.cz

NÁRODNÍ ZDROJE

PROGRAM 129 120 – PODPORA PREVENCE PŘED POVODNĚMI II.

Podprogram 129 122 – Podpora protipovodňových opatření s retencí

Žadatelé: s. p. Povodí, LČR (výše podpory až 100 %), správci drobných vodních toků určených MZE (až 80 %).

Podprogram 129 123 – Podpora protipovodňových opatření podél vodních toků

Žadatelé: s. p. Povodí, LČR (výše podpory až 100 %), správci drobných vodních toků určených MZE (až 80 %).

Podprogram 129 124 – Podpora zvyšování bezpečnosti vodních děl

Žadatelé: s.p. Povodí, ZVHS (výše podpory až 100 %).

Sběrné místo: odbor programového financování ve vodním hospodářství Ministerstva zemědělství.

Územní vymezení: celé území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

PROGRAM 129 130 – PODPORA OBNOVY, ODBAHNĚNÍ A REKONSTRUKCE RYBNÍKŮ A VÝSTAVBY VODNÍCH NÁDRŽÍ

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa: Agentury pro zemědělství a venkov.

Žadatelé: subjekty podnikající v zemědělské prvovýrobě, tj. v chovu a lovu ryb na rybníku.

Územní vymezení: rybník či vodní nádrž mimo území hlavního města Prahy.

Info: www.dotace.nature.cz

PROGRAM 129 270 – OBNOVA ÚZEMÍ POSTIŽENÉHO POVODNÍ

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa: odbor programu odstraňování povodňových škod a vody v krajině MZE.

Žadatelé: Povodí, s.p., LČR, s.p.

Územní vymezení: celé území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

PROGRAM 129 190 – PODPORA ZEMĚDĚLSKÝCH VODNÍCH TOKŮ

Výše podpory: až 100 %

Sběrná místa: odbor programu odstraňování povodňových škod a vody v krajině MZE.

Žadatelé: Povodí, s.p.

Územní vymezení: celé území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

PODPORA MZE NA OSTATNÍ OPATŘENÍ VE VODNÍM HOSPODÁŘSTVÍ – 2F ODST.I. PÍSM. A

Výše podpory: až 65 %

Sběrná místa: odbor programu odstraňování povodňových škod a vody v krajině MZE.

Žadatelé: správci drobných vodních toků určených MZE.

Územní vymezení: celé území ČR.

Info: www.dotace.nature.cz

DOTACE ZE ZÁKONA Č. 252/1997 SB., O ZEMĚDĚLSTVÍ – 15. PODPORA MIMOPRODUKČNÍCH FUNKCÍ RYBNÍKŮ

Výše podpory: do 1 000 Kč/1 ha katastrální plochy rybníka.

Sběrná místa: odbory zemědělské agentury a pozemkového úřadu Ministerstva zemědělství.

Žadatelé: subjekty podnikající v zemědělské výrobě.

Územní vymezení: rybníky na území ČR plnící rozhodnutí vodoprávních úřadů či orgánů ochrany přírody nebo zajišťující veřejný zájem s výměrou nad 5 ha.

Info: www.dotace.nature.cz

POUŽITÉ ZKRATKY

ORGANIZACE:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

EHS – Evropská hospodářská společenství

LČR – Lesy České republiky, s.p.

MZE – Ministerstvo zemědělství ČR

MŽP – Ministerstvo životního prostředí ČR

SFŽP – Státní fond životního prostředí

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

PROGRAMY:

MaS – Podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích

OPŽP – Operační program Životní prostředí

PPK – Program péče o krajinu

PRŘS – Program revitalizace říčních systémů

PRV – Program rozvoje venkova

POPFK – Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

OSTATNÍ:

CHKO – chráněná krajinná oblast

LFA – less favoured areas neboli méně příznivé oblasti

NP – národní park

NPR – národní přírodní rezervace

PR – přírodní rezervace

ZCHÚ – zvláště chráněné území

PO – ptačí oblasti

EVL – evropsky významné lokality

KONTAKTY

Kontakty na jednotlivá regionální pracoviště uspořádaná po jednotlivých dotačních programech naleznete na www.dotace.nature.cz/kontakty

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Kaplanova 1931/1, Praha 11 - Chodov

tel.: 283 069 135

email: aopkcr@nature.cz

www.nature.cz

Státní fond životního prostředí ČR

Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 4

Zelená linka: 800 260 500

email: dotazy@sfzp.cz

www.sfzp.cz, www.opzp.cz

Ministerstvo životního prostředí ČR

Vršovická 1442/65, 100 10 Praha 10

tel.: 267 121 111

email: info@mzp.cz

www.mzp.cz

Ministerstvo zemědělství ČR

Těšnov 65/17, 117 05 Praha 1

Odbor environmentálních podpor PRV

tel.: 221 812 425

email: info@mze.cz, posta@mze.cz

www.mze.cz, www.eagri.cz

Státní zemědělský intervenční fond

Ve Smečkách 801/33, 110 00 Praha 1

tel.: 222 871 620

email: info@szif.cz

www.szif.cz

**AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY
A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY**